

O učnih pomočkih v naših ljudskih šolah.

Dokler se je po naših ljudskih šolah učilo le veroznanstvo, branje, pisanje in številjenje, res ni bilo treba kaj prida učnih pomočkov. A zdaj šolski močje spoznavajo veliko korist rečnega nauka in vlada tudi ukazuje, da se mora prirodoznanstvo, zemljepisje, oblikoslovje i. t. d. posebno marljivo gojiti že v ljudski šoli, in sedaj je silno treba imeti dobrih učnih pomočkov. Brez teh je vsak kazalni nauk z dobrim vspehom nemogoč, brez teh je podučevanje v ravno omenjenih rečnih predmetih skoraj le prazno delo. Zavaljo tega velewa novi učni in šolski red v §. 70., da mora biti vsaka šola s potrebnimi učnimi pomočki preskerbljena. §. 71. ravno te postave pa našteva, ktere učne pomočke mora vsaka šola imeti, namreč:

- a) pripravo (aparate) za nauk v branji;
- b) pomočke za pojasnilo prvega nauka v računstvu;
- c) podobe za kazalni nauk;
- d) globus;
- e) zemljevid planiglobov, domovine, Avstrije, Evrope in Palestine;
- f) izgledne predlage za nauk v risanju;
- g) malo zbirko domačih prirodnin in prostih fizikalčnih aparatov;
- h) šolsko bukvarnico.

Za napravo teh učnih pomočkov mora imeti skerb krajno šolsko svetovalstvo, ki mora po postavi od srenje zahtevati, da jih šoli omisli.

Morebiti pa so kranjske šole že z vsemi temi učnimi pomočki oskerbljene? Morda jih jim le malo primanjkuje? Odgovor na to vprašanje je zelo žalosten. Iz 90 sporočil kranjskih učiteljev posnamem, da so kranjske ljudske šole v zadevi učnih pomočkov še zelo na slabem; do naj novejših časov jih še celó nič niso imeli, in še sedaj jih imajo le malo.

Poglejmo naj prvo, kako so naše šole z učnimi pomočki za branje preskerbljene.

Za ta nauk sicer ni veliko treba, a vendar dobre abecedne stenske table mora imeti vsaka šola. In vendar se še nahajajo celó take šole, kterim ta učni pomoček primanjkuje. Druge šole imajo pa tako stare, raztergane, umazane te table, da niso ne šoli na kinč, ne prijeten in umeven pomoček pri nauku v branji.

Še bolj kakor o teh tožilo se mi je o učnih pomočkih za pisanje. Za ta nauk je treba imeti naj manj dve tabli: eno za lepopisje, drugo za navadno pisanja. Prva mora biti iz dobrega

platna, ali pa iz ameriškega usnja — platna, kakor jih prodaja g. Giontini po 20 — 25 gold. Ali kako slabo se mora goditi tistim učiteljem, ki mi tožijo, da imajo le raztergane platnene, le slabe na razpolaganje!

Za nauk v številjenji nimajo naše šole večidel nič. Najnavadnejši učni pomoček pri tem je ruska mašina, in akoravno je ta naprava tako prosta in dober kup, vendar sem iz učiteljskih sporočil zvedel, da iz med 90 ima le 15 šol ta učni pomoček.

Ktere učne pomočke imajo naše šole za prirodopisje? Naj več šol ima za ta nauk „Stangenbergerjeve table“ (10 vseh), ktere je deželna vlada nakupila iz denarja — 1000 gold. — ki ga je ljubljanska hranilnica darovala v napravo učnih pomočkov kranjskim ljudskim šolam. Hvaležni smo sicer učitelji, da smo vsaj te table dobili, a vendar ne morem zamolčati resnice, da s temi tablami je našim šolam malo pomagano. Pervi omenjene podobe predstavljajo take živali iz ptujih dežel, kterih natančno poznanje je naši mladini popolnoma nepotrebno, drugi so skoraj vse važnejši živali kakor nalašč izpuščene in tretji je risanje teh podob večidel zelo pomanjkljivo, v napačni razmeri itd., in njih kolorit (barve) tako slab, da se skoraj ne splača te podobe z marljivim očesom opazovati. Boljše so kakor nič — a vendar komaj njih cene vredne (1 gl. 10 kr.). Gorsi učni pomoček k temu predmetu je „Tomšičevo prirodopisje“ v podobah, ki ima na 14 tablah mnogo mično barvanih prirodnin in tudi njih popis. Ali sram me je povedati, kako malo segajo naši učitelji in naše šole po tej domači knjigi, ki bi jim vendar izveržno služila pri prirodopisji. Imamo sicer še druge prirodopisne podobe, kakor: „Schreiber's grosse Wandtafeln“, „Herrmann's Anschauungsunterricht in Bildern“, „Wandtafeln landwirthschaftlicher, nützlicher und schädlicher Thiere“, „Atlas v slikah k prirodopisu živalstva in bilinstva“ itd. itd., ktere je nam kazala lanska razstava učnih pomočkov, in ktere nam ponujajo ljubljanski bukvarji, zlasti g. Giontini; a takih šol zastonj iščemo, da bi v njih te table kinčale šolske stene in jih jim marljivi učitelj razkladal.

Da bi pa šole za ta nauk imele malo zbirko prirodnin, — t. j. preparirane male dojivke, tiče, kače, hrošce, muhe, metulje, — rastlinjak (herbarium), zbirko rudnin, o tem moramo še bolj molčati, ter mirno boljših časov pričakovati.

Da kranjskim ljudskim šolam tudi čisto pomanjkuje fizikalčnih in kemičnih aparatov, ktere zahteva novi učni red in ktere bode treba vsekako pri rokah imeti, ako se bode o teh predmetih z vspehom hotlo podučevati, je pa že tako znana reč.

Še naj bolj so naše šole z zemljevidi preskerbljene. Med temi se nahajajo tudi zlasti tisti, ktere je „Matica“ izdala in sl. deželna vlada šolam podelila. Akoravno nisem vseh zemljevidov po kr. šolah videl, vendar smem reči, da njih večina ne vstreza svojemu namenu, da ne pojasnuje dovolj zemljepisnega nauka. Med njimi je gotova le veliko starih; novih, kakoršne smo videli v razstavi, p. fotolitografične, ne poznajo kranjske ljudske šole. Naši učitelji tudi nimajo morda niti ene severnice (kompas) in veternece (Windrose) pri rokah.

Globuse nahajam na nekterih šolah; toda med 90 jih je morda le 19. Učitelji segnite sedaj po slovenskih globusih, ki so ravnokar na dan prišli!

Redka prikazen je tudi telurij, kterih kranjske šole toliko nimajo, kolikor je perstov na eni roki.

Za nauk v risanju se sedaj pri nas sploh ni skerbalo, tedaj tudi za učne pomočke te verste ne.

O učnih pomočkih za petje, p. fisharmonika ali o telovadskem orodji in prostoru, o teh še spregovoriti nočem; kajti tu smo še čisto na suhem. Le zelo malo šol ima svoje telovadišče in potrebno orodje.

Še precej so kranjske šole preskerbljene z učnimi pomočki za kmetijski nauk. Srenje so sicer k temu le malo pripomogle; več so storili presvitli cesar, ki so bili mnogo šolami darovali Hartingerjeve gospodarske podobe, med kterimi je bilo 40 tabel s slovenskim spisom. Tudi sl. deželni zbor je bil privolil predlanskem 1000 gl. v pospeh kmetijskega nauka na Kranjskem. Iz tega denarja je bil nakupil sl. deželni zbor veliko vertnarskega orodja, ki ga je 24 šolam na Kranjskem podelil. Tudi sadne verte ali šolske drevesnice prištevamo med naj boljše učne pomočke za kmetijski nauk, zlasti pri poučevanju v sadjereji; toda žalostnega serca moram poročati, da v tej zadevi smo pri nas še tudi na slabem.

Iz učiteljskih pisem posnamem, da iz med 90 šol ima le 20 šol svoj sadni vert.

Novi učni in šolski red veleval, da mora vsaka šola imeti svojo bukvarnico. Tej tirjatvi bode kranjsko šolstvo kaj težko kmali zadostilo; kajti do sedaj štejejo kranjske šole komaj 10, k večim 15 bukvarnic svojih.

Kaj pa storiti, da dobimo učitelji potrebnih in koristnih učnih pomočkov?

Postava o šolskem nadzorništvu za Kranjsko ukazuje, da mora krajno šolsko svetovalstvo skrbeti, da ima šola vse potrebne učne pomočke in druge šoli neobhodno potrebne reči. Učitelju spada te-

daj naloga, da v sejah krajnega šolskega sveta razlaga korist učnih sredstev. S svojo spretno besedo doseže morda učitelj privoljenje vseh udov v omenjenem svetu, ki potem od srenje tirja napravo želečnih reči. Ako se pa ta tej postavni zahtevi upira, mora se krajno šolsko svetovalstvo pritožiti viši šolski oblastnji, ki more srenji kazni v denarji naložiti. Ker je pa srenja dostikrat zelo revna, da more le z veliko žrtvijo kaj privoliti, zato naj jo učitelj po nepotrebnem ne nadleguje. Hočem namreč reči, da veliko učnih pomočkov lahko sam učitelj z malimi stroški napravi. Le pridnosti mu je v ta namen treba. Pred vsem naj le učitelj napravi zbirko malih živalic, hroščev, muh, metuljev in drugih zažek, zbirko rastlin in zbirko rudnin. Kako se take zbirke osnujejo, učil se je v srednjih šolah. Če pa se v šolah v tem ni izuril ali če je že to pozabil, omisli naj si primerne knjige, v katerem se to razlaga, ali pa naj popraša v tem izvedenega tovarša. Pa vsaj zdrava pamet to resno voljo dostikrat podpira.

Ravno tako more učitelj narediti različna orodja, gospodarska in obrtniška, v majhni obliki, t. j. modele. Taka orodja so: plug, brana, lopata, kosa, serp, čoln, mlin itd. Nekatere šole imajo že take modele; naredili so jih po učiteljevem navodu tudi učenci sami.

Ruske mašine za računstvo tudi ni treba ravno drago kupovati pri bukvarjih. Za majhen denar jo naredi domači mizar. In še druge reči si lahko učitelj za male stroške omisli, p. različne mere.

Učitelji, le na delo! Dan danes se od nas tirja, — in po pravici — da gojimo zlasti kazalni in rečni nauk. To moremo pa le tedaj z vspehom storiti, ako imamo dovolj učnih pomočkov. L.

Šolski in učni red občinim ljudskim učilnicam.

(Dalje.)

VIII. O učnih smotrih (ciljih).

§. 50. Ustanovilo o veroznanstvu se prepušča cerkveni oblasti, katera naj se terdno derži o tem razglašanih postavnih ukazov (§. 5. državne postave o ljudskih učilnicah); dokler tega ustanovila še ni, stvar ostane, kakor je bila do zdaj.

Naredbe cerkvene oblasti o bogoslužji naj okrajna učilnična oblast po krajni učilnični oblasti oznani šolskemu voditelju. Ako bi se okrajna šolska oblast razperla s cerkveno oblastjo zaradi tega, koliko naj bode bogoslužja, tedaj razsodi deželna šolska oblast.

Šoli je dolžnost po učiteljih dotične vere skerbeti, da se na učence ustrahovalno pazi pri bogoslužnostih, vvedenih (vpeljanih) po zmislu §. 5. državne postave o ljudskih učilnicah.